Reflectarea unor aspecte ale reformei protestante în contextul multiconfesional românesc: sfârşitul sec. XVI - începutul sec. XVII

Sergiu POSTOVAN

Țara Moldovei din perioada domniei dinastiei Movileștilor a fost expusă unor influențe importante din partea celor două confesiuni occidentale: Catolicismul și Protestantismul. Catolicismul și-a făcut simțită prezența mai mult din partea Poloniei catolice, pe când Protestantismul a fost promovat cu insistență de ungurii și sașii din Transilvania, care îmbrățișaseră respectiv calvinismul și lutheranismul. În această comunicare ne propunem să trecem pe scurt în revistă principalele surse și idei ale epocii care au avut un impact considerabil asupra evoluțiilor istoriografice despre protestantismul românesc. Secolele al XVI-lea și al XVII-lea, produc de fapt textele de bază, care au constituit o temelie esențială pentru derularea continuă a discursului polemic confesional, iar apoi și istoriografic din secolele ulterioare. Anume în această epocă se editează cele mai importante opere de istorie, polemică și teologie, ce vor determina direcția de interpretare ideologică a istoricilor iluminiști și romantiști: *Centuriile Magdeburgense*, *Catehismul luteran*, *Catehismul calvin* și răspunsul lui Varlaam la el, *Dacia amenințată* a lui Johannes Tröster etc.

Cea mai mare contribuție în formarea ideologică a discursului istoriografic a revenit catehismelor, care prin caracterul lor polemic au determinat apariția luptei etno-confesionale în lucrările istoricilor maghiari și români. Lucrările fiind redactate în perioada propriu-zisă a Reformei protestante și a luptelor ideologice interconfesionale, acest context a influențat și asupra discursului istoriografic. Anume acum se cristalizează scrierea istoriei din perspectivă etno-confesională ce-și va pune amprenta asupra „patriotismului iluminist."

Reforma, ca fenomen religios, s-a extins într-o perioadă în care cartea, în forma ei imprimată, era deja la maturitate. Încă în anul 1544 a fost tradus în românește și tipărit Catehismul luteran. Cu referire la problema catehismului timpuriu, Ana Dumitran consideră că acesta este mai degrabă o invitație, adresată românilor de a reflecta asupra „abuzurilor" din propria biserică,

decât încercări propriu-zise de a-i atrage la luteranism, într-o vreme în care luteranismul însuși se afla încă sub incidența unei legislații incriminatorii.

În concluzie, trebuie de menționat, că anume în această perioadă a secolelor XVI-XVII se pun bazele protestantismului transilvănean ce va avea un impact notabil asupra Moldovei Movileștilor, în mod special, în sensul raporturilor sale cu catolicismul, față de care domnitorii Movilești au promovat o politică protectoare, grație poziției pe care au ocupat-o în cadrul sistemului politic polon.